

(E)Tuğg.Doç.Dr. Oktay BİNGÖL

ABD'nin Suriye'den Çekilmesi ve Etkileri

Trump'ın Suriye'den çekilme kararını değerlendirirken Orta Doğu'nun ABD için ne ifade ettiğini hatırlamak gerekir. ABD'nin Orta Doğu'da değişmez ve öncelikli iki çıkarının olduğu ABD'li uzmanlar ve yetkililer dâhil genel bir kanaat olarak sıklıkla dillendirilir: **(1) İsrail'in güvenliği ve (2) Orta Doğu'nun petrol ve doğal gazının küresel pazarlara kesintisiz akışının garanti edilmesi.** İsrail'in uzun süredir Orta Doğu'da tehdit altında bir ülke olmadığı açık bir gerçek olduğundan bu analize ikincisine odaklanılmaktadır.

ABD gerçekte Orta Doğu'nun petrol ve doğal gazına kendisi bağımlı değil, petrol ithalatının yüzde 15'ini Orta Doğu'dan yapıyor, doğal gaz ithalatı ise dikkate alınacak düzeyin çok altında. ABD'nin küresel ekonomik sisteme petrol ve doğal gaz akışının devamını sağlama isteği kendi liderliğindeki küresel politik ekonominin devamını amaçlıyor. **Küresel ekonomi çöktüğünde ABD'nin de bundan zarar göreceği hesaplanıyor.** Böyle bir stratejik çıkar, Orta Doğu'da **çok aktörlü (multi-polar) bir güç dengesinin sürdürülmesini,** Şii ya da Sünni veya başka bir kimlik altında tek bir gücün ve devletler grubunun hâkimiyet sağlamamasını gerektiriyor. Orta Doğu'nun mevcut durumunda uzun yıllar boyunca çok aktörlü mücadelenin süreceği görülüyor. **ABD'nin Suriye'den çekilmesi bu tür bir mücadelenin devamına katkıda bulunuyor ve aslında hedefine hizmet ediyor.**

ABD, 2003'de Irak'ı işgal ederek kendi küresel ve bölgesel çıkarlarına aykırı bir ortam yarattığını 2010'lara kadar algılayamadı, sonraki yıllarda Irak'ı işgalinin ve Saddam Rejiminin ortadan kaldırılmasının iki önemli sonucunu gördü. Birincisi işgalden kısa süre sonra başlayan ABD karşıtı isyandı. Bu isyan El Kaide'nin Orta Doğu'da (Al Qaeda in Mesopotamia) güçlenmesinde ve nihayetinde IŞİD'in ortaya çıkışında rol oynadı. İkincisi ise Saddam Rejiminin yıkılmasının İran'ı dengeleyen ana güçlerden birisinin ortadan kalkmasına ve İran'ın hem Irak'ta hem de Orta Doğu'da yükselişine alan açmasıydı. Bu itibarla ABD'nin Suriye'deki varlığının, sonuçları bakımından Irak'takine benzeyeceğine ilişkin artan kaygıların Trump'ın çekilme kararında etkili olduğu öne sürülebilir.

ABD, IŞİD gibi radikal İslami hareketlerin ideolojik güç merkezinin askeri harekâtle ortadan kaldırılamayacağını Afganistan ve Irak harekâtları ile öğrenmiş durumda. Daha ötesi ABD askeri varlığı bu tür radikal hareketlere daha etkili propaganda imkânı sunuyor. Bu itibarla ABD, fiziksel olarak varlık bulundurmadan bir bölgede etkili olma arayışlarında yeni değil. Obama'nın 2011 sonrası, azalan kuvvetleri ile Irak ve Suriye'de yerel vekiller vasıtasıyla etkili olma stratejisi ABD-PYD/YPG ortaklığını doğurdu.

Trump'ın Suriye'den iki bin kişilik kara gücünü çekmesine büyük anlamlar yükleyerek **ABD'nin stratejik yenilgisinden ya da Rusya'nın ve diğerlerinin zaferinden bahsetmek**, bu gelişmeyi ABD küresel üstünlüğündeki düşüşün işareti olarak kabul etmek **gerçekçi bir değerlendirme değil**.

ABD'nin Orta Doğu genelinde halen 40.000 civarında askeri personeli ve çeşitli operasyonlarda kullandığı, üstün teknolojik savaş vasıtalarıyla teçhiz edilmiş 10'dan fazla askeri üssü var. ABD, Orta Doğulu ortaklarına silah ve teçhizat tedarikine devam ediyor. **Suriye'ye istediği zaman müdahale edebilecek kuvvetleri Irak'ta ve diğer çevre ülkelerde mevcut**. Nitekim ABD'nin Suriye Rejim hedeflerine yönelik hava harekâtları Suriye topraklarındaki ABD üs bölgelerinden değil, Doğu Akdeniz'deki askeri konuşlanması vasıtasıyla icra edildi. ABD'nin Suriye'den çekilen bir kısım kuvvetleri de Irak'a gidiyor. ABD IŞİD'e karşı kurduğu geniş uluslararası koalisyonu da sonlandırmış değil. Bu koalisyon, halen İncirlik dâhil Orta Doğu'nun değişik ülkelerindeki üslerde konuşlandırılan uçaklar ve denizlerdeki filolar ile IŞİD'e karşı hava harekâtına devam ediyor.

ABD'nin Suriye'den çekilmesinin İran'ı sınırlama mücadelesini kaybettiği ve vazgeçtiği anlamına da gelmiyor. Asıl sınırlama Suriye'deki yeni gelişmeler ve ABD-Türkiye yakınlaşmasıyla birlikte **Türkiye-İran ve Rusya arasındaki ittifakın bozulması** ile başlayabilir. ABD'nin, emareleri halen görülen Irak'a ağırlık vermesi de **İran ile mücadelenin İran'a daha yakın bölgelerde ve kaynağında olacağını gösteriyor**.

ABD üniformalı askerlerini çekerken alanda **YPG'ye destek sağlamaya devam edecek seçeneklerinden birisi özel askeri şirketlerdir**. Gittikçe çok uluslu bir yapıya kavuşan özel askeri şirketlerin ABD askerlerinin YPG'ye sağladığı desteğin önemli bir bölümünü sağlamaya devam etmesi mümkündür. Bununla birlikte Uluslararası Koalisyonun da desteğe devam etmesi, hatta ortaya çıkacak gelişmelere bağlı olarak bir **de facto uçuşa yasaklanmış Kuzeydoğu Suriye** oluşturması mümkündür.

ABD'nin askerlerini çekerek Suriye'yi kaybettiği yönünde iddialar var. Gerçekte ABD 2014'e kadar Suriye'de hiç olmadı. Suriye, Soğuk Savaş bitine kadar Sovyetlerin, sonrasında İran ve Rusya'nın etkisindeydi. ABD, 2014 sonrası IŞİD ile mücadele için ilgi gösterdiği Suriye'yi gerçekten kontrol etmek istese 2.000 yerine 20.000 asker konuşlandırabilirdi. Bunun yerine asgari kuvvetle yetindi ve Suriye stratejisi geçici, belirsiz ve hedefsiz oldu.

Suriye'de 2011'den günümüze kaybeden öncelikle ülkenin halkı. Küresel ve bölgesel kaybedenlerin başında, genel görüşün tersine Rusya geliyor. **Rusya, bir zamanlar bedelsiz olarak tamamen kendi etkisinde olan Suriye'nin bir kısmını artık kontrol edemiyor ve geri kalanın kontrolü için ağır askeri ve mali bedeller ödüyor**. ABD'nin bölgeden çekilmesi Rusya'nın işini kolaylaştırmak yerine zorlaştırıyor. Rusya Esad Rejimine hamiliği rolünü PYD/YPG'yi himaye göreviyle dengelemek zorunda. Üstelik bu himayeyi Türkiye'ye rağmen yapmak durumunda.

Gerçekte Suriye bu haliyle hiçbir bölgesel aktör için kaçırılmaz fırsatlar sunmuyor. Aksine Rusya için olduğu kadar İran ve Türkiye için değişen riskler taşıyor. Suriye'de artık sona gelindiği ve sonrasında siyasi ve ekonomik yapılanma ile imar-inşa faaliyetlerinin alanda söz sahibi ülkelere fırsatlar sunduğu yönünde önermeler ortaya çıkıyor. İç savaşın tamamen biteceği varsayılsa bile, yüzde 90'ı yıkılan, alt yapısı yok olan ülkenin yeniden imarı için gerekli birkaç yüz milyar doların nereden karşılanacağı belli değil. Suriye'nin teminat gösterecek ve ipoteğe koyacak kaynağı yok. Afganistan ve Irak'a trilyon dolarla ifade edilen kaynak aktaran ancak amaçladığını gerçekleştiremeyen ABD ders

almış görünüyor. ABD'nin liderlik etmediği siyasi ve ekonomik yeniden yapılanmaya AB, Japonya ve Suudi Arabistan gibi geleneksel bonkör başışçuların ilgi göstermesi hayli zor. Astana Süreciyle yeniden yapılanmayı da gündeme getiren Rusya, İran ve Türkiye'nin bu tür ağır maliyetin altından kalkması mümkün değil.

Suriye'de ortaya çıkan her güç boşluğu yeni çatışmaları tetikliyor. İç ve dış ittifaklar günlük olarak değişiyor. Bu nedenle öngörü de bulunmak zorlaşıyor. Bu haliyle ABD'nin çekileceği alanı doldurma mücadelesinin yeni çatışmalara yol açması, mevcut ittifakları ve bağdaşmaları sarması kaçınılmaz. **ABD'nin Suriye'de varlığı ve YPG'ye desteği Rusya, İran ve Türkiye arasında ortak bir Amerikan karşıtlığına ve yakınlaşmaya neden oluyordu. Ortak tehdit algısına dayalı bu dengeleme davranışının (balance of threat) ortak tehdidin kalkmasıyla beraber değişmesi olağan görülmeli.**

Türkiye'nin ABD'nin çekildiği alanların bir bölümünü kısa sürede kontrol edebileceği beklentileri de gerçekçi değil. Bunun için Rusya'nın olurunun alınması oldukça zor. Suriye Rejiminin Rusya ve İran desteği ile bir bölümü kontrol etmesi olası. ABD ve Rusya'nın bu konuda uzlaşarak vekillerini de yönlendirdiklerini dikkate almak gerekir.

Esad Rejimi, PYD/YPG'nin kontrolündeki alanlara yerleştikçe Türkiye'nin Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı bölgelerinden çekilmeye zorlanması sürpriz olmamalı. Bu yönde bir gelişme ise; ÖSO ve benzeri yerel unsurlarla yürütülen ilişkinin sorunlu etkileşimleri, sınır boyunca Türkiye'ye geçmeyi hedefleyen yüz binlerce potansiyel mültecinin varlığı ve IŞİD ve PKK kaynaklı mevcut tehditlere ilaveten yabancı teröristler ile konum kaybetmekten hoşnut olmayarak şiddete başvurabilecek yeni aktörler nedeniyle, Türkiye'nin ulusal güvenliğine ve sosyo-politik hassasiyetlerine ciddi olumsuz yansımalar yaratabilecek karmaşık bir durumdur.

Bu belgede yer alan hususların **tüm sorumluluğu yazarlara ait olup** MSE'ye üyelerini bağlamaz.

Bu belgenin her hakkı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu esasları çerçevesinde MSE'ye aittir.

Alıntılarda <http://merkezstrateji.com/> uzantısının verilmesi, belgenin tamamına ulaşılabilmesi için zorunlu tutulmuştur.